

שולחן ערוך אבן העזר (ס' ע"ב)	שבת	משיבת נפש	משנה ברורה ה"ה	ליקוטי הלכות ה"ב	ליקוטי מוה"ר"ם ה"ב	יום להודש	יום
פא, פב, פג, פד, פה, פו, פז, פח, פט, צ, צא, צב, צג, צד,	שבת	ש - שח	חורה	ק"ט	י"ה	י'	שבת
	א	ש - שי	קלה:	קב	י"ח:	י"א	א
	ב	ש - ש"ב	קלו:	קכא	י"ט:	י"ב	ב
	ג	ש - ש"ג	קלו:	קכב	י"ט:	י"ג	ג
	ד	ש - ש"ד	קלו:	קכג	י"ט:	י"ד	ד
	ה	ש - ש"ה	קלו:	קכד	י"ט:	י"ו	ה
	ו	ש - ש"ו	חורה	קכה	כ"א	י"ז	ו

# בקרני אור

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב  
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

237 | פרשת לך לך | י" חשוון תשפ"ב

## דבר המערכת

תחילת זמן חורף. הכל מתחדש. סדרי הלימודים בכללים, בישיבות, בחבורות הבחורים והאברכים, ואפילו בחבורות צעירי הצאן. זוהי מתנת שמים שדברים חיצוניים גורמים להתחדשות והתחלה מחודשת, אבל עלינו לשאוב עתה כוחות ולהכין עצמנו כבר מעתה לימים שאחרי, כאשר ההתחדשות החיצונית תפוג והזקנה והשגרה יתפסו את מקומה, שגם אז נעמול להתחדש.

מעתה עלינו למלאות אסמינו ביסודי האמונה שהשי"ת מחדש את עולמו בכל רגע, וכמו שכותב רבי נתן: "העיקר הוא האמונה, ועיקר האמונה היא להאמין בחידוש העולם, וזאת האמונה הקדושה צריכים להמשיך על עצמו בכל יום מחדש, כי אין יום דומה לחבירו, כמבואר בכתבי האר"י ז"ל, וצריכים שיהיה לו אמונה רבה להאמין בזה שה' יתברך מחדש עולמו בכל בוקר" (ליקוטי הלכות, ספר תורה ד, א).

עלינו גם להבין שהתחדשות אינה רק הרגשה טובה, אלא יסוד המלחמה עם היצר מלך הזקנה והכסילות, וכדברי קדושונו רבי נתן: "אמרו חז"ל בכל יום ויום יצרו של אדם מתחדש עליו ומבקש להמיתו, כי היצר הרע, שהוא באמת זקן וישן לגמרי, כי נקרא 'זקן וכסיל', רוצה בכל פעם להתחדש ומעורר את האדם לשטותיו והבליו כאילו הם חדשים עכשיו. ועצות התורה הנפלאים הוא רוצה להתיישן, כאילו הם ישנים ח"ו. ובאמת הוא להיפך. וצריכים להתגבר בעזות גדול כנגדו מחדש ולהבין ולהאמין בהאמת כי נהפוך הוא, כי התאוות והשטותים והבלבולים הם ישנים מכבר, כי אין כל חדש תחת השמש, אבל למעלה מהשמש שהוא התורה, שם יש חדשות בכל יום ובכל פעם, כי עצות התורה עמוקים מאד מאד והם מתחדשים בכל פעם" (ליקוטי הלכות, מתנה ה, ד).

בכל כוחנו נתקשר ונתאחד עם מי שלא הוציא מפיו הבל פה בלא התחדשות, ונידבק בדרכו ותורתו המתחדשת בכל עת, כי זו תקוות הצלתנו בזה ובבא.

העורכים

## כה יהיה זרעך

זוהי קדושת ישראל, רק כך אנו נקראים 'קדושים', כאשר אנו אווזים בכל עוז באמונה זו כי זוהי עיקר הקדושה, וכל הסיבה שהשי"ת מנהיג את עולמו בדמיון של טבע הוא כדי לתת לנו בחירה לבחור בקדושה להפריך את הטבע ולהתחבר לאמונה, וכדברי רבי נתן: "זוהי עיקר הקדושה כשיודעים שאין שום טבע בעולם כלל, כי הטבע בעצמה הוא מה' יתברך אשר הוא מנהיג לפעמים העולם באיזה טבע בשביל לגסות בני האדם כדי שיהיה בחירה בעולם, אבל באמת גם הטבע בעצמה הוא השגחתו יתברך, כי הכל ממנו יתברך לבד, כי הטבע בגימטריא 'אלקים', כי הטבע בעצמו מאת האלקים חיים ומלך עולם" (ליקוטי הלכות, כלי היין א, ה). ואם זוהי נקודת הבחירה שלנו, הרי שבדאי יש לנו את הכח לבחור בטוב ולהטות לבנו להאמין שהטבעים שלנו לא מחייבים ויש בכוחנו להשתנות לטובה (ראה ליקוטי מוה"ר"ם ח"א ק"י).

לאמתו של דבר; כל גלות הנפש וסיבת שליטת הרע על האדם - נובעת מזה עצמו שהוא מאמין בטבע. זה עצמו מגביר את כח הרע, ומביא את כל הצרות הרוחניות והגשמיות חלילה. וכדברי רבינו הקדוש: "עיקר צער של ישראל שיש להם בגלות, הכל הוא מחמת שנפלו מהדעת ותולים הכל בטבע ובמקרים ובמזל, ומחמת זה יש להם צער ויסורים. ובאמת ישראל הם למעלה מהטבע, רק כשהם חוטאים ח"ו אזי נופלים אל תחת הטבע ואזי יש להם גלות וצער ח"ו, ועיקר הצער והגלות שלהם הוא רק על ידי זה בעצמו שאין להם דעת ותולים בטבע" (ליקוטי מוה"ר"ם, ו, ר).

ורבי נתן (בהל' נט"ש ב, ה) מסמך לך את הנאמר בפרשתנו, שאברהם אבינו שאל על הבטחת ירושת הארץ לבניו "במה אדע כי אירשנה?" והיה בכך פגם כלשהוא באמונת ההשגחה, והיא שהביאה את גזירת הגלות המרה של עבדות מצרים (עיי' נדרים לב). ובלקוטי מוה"ר"ם ח"א ז' כ"י "על ידי שפגם בהדעת ופגם בארץ ישראל, שהוא בחינת השגחה, על ידי זה 'ותרדמה נפלה על אברם, והנה אימה חשיכה גדולה נופלת עליו' שהראהו תוקף הגליות, שהם בחינת תרדמה וחושך שעיקר התגברותם על ידי חכמת הטבע, על ידי פגם השגחה".

לעומת זאת, גילה לו השי"ת בפרשתנו את מהותם של ישראל: "כי ישראל הם למעלה מהטבע, כי הם נמשכין מבחינת 'הבט נא השמימה וספור הכוכבים ויאמרו לו כה יהיה זרעך' ודרשו חז"ל שהגביהו למעלה מן השמים וכו', נמצא, שזרע ישראל נמשכים למעלה מהטבע, כי על פי הטבע כפי מערכת השמים לא היה אברהם אבינו ראוי להוליד, רק על ידי שאמר לו השם יתברך 'צא מאצטגנינות שלך' והגביהו למעלה מן השמים למעלה מהטבע על ידי זה זכה להוליד, נמצא שזרע ישראל נמשכים בשרשם מבחינת למעלה מהטבע" (שם).

ככל שנתעצם באמונה זו, כן נזכה באמת לצאת מגלות נפשנו ברוחניות ובגשמיות, ולזכות לקדושת ישראל באמת.

שנים רבות שהוא מאחר קבוע לתפילה, הכל נעשה אצלו בעצלתיים: הקימה, ההתלבשות, ההליכה למקוה ולבית הכנסת. לא משנה אם זה בקיץ או בחורף, בימים קצרים או ארוכים, תמיד הוא מאחר. "זה טבע כזה" - הוא חוזר לעצמו - "טבע חולני לעשות את הכל ברגע האחרון, מה אפשר לעשות!?"

לאחר שקיבל על עצמו בפעם החמישית ללחום עם מדת הכעס שלו ולא עברו יומיים והוא נכשל בכך באופן חמור אמר לעצמו: "כנראה שזה תלוי במזל, יש בני אדם שנולדו גיבורים, כשהם מחליטים משהו הם נלחמים ומקיימים, ולעומתם ישנם כאלו שהינם חלשים ורפי ידיים, שמלבד מלאכול את לבם על שאינם עושים כלום אין לאל ידם, זה טבע כזה של חלש או גיבור".

הוא ישב ונמנם בעת השיעור, מגיד השיעור לימד בהתעוררות על חובת שבירת תאות האכילה, כפי שרבינו הקדוש מלמד רבות, אבל הדברים כבר לא נקלטו באזניו; "כנראה שהוא לא מכיר אותי, הטבע שלי הוא כזה, אני לא עומד בפני הפיתוי הזה, מה אפשר לעשות!?"

חובתנו להבין בבירור: זו לא עוד מעלה או מדריגה, אלא יסוד היסודות, זוהי השליחות שעבורה נבראנו בעולם; לעקור את כפירת הטבע, לחיות בעולם שמוסתר בהנהגה טבעית וללחום לחבר את הכל להשגחה ולהאמין שאין שום כח בטבע כשלעצמו.

הלא כה דבריו הנודעים והבווערים כאש של הרמב"ם (שמות י"ג, טו): "שאינו לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם", ורבי נתן מוסיף שזוהי בעצם מצות קריאת שמע, מצות היחוד וקבלת עול של יסוד האמונה, שנאמין ונדע שאין טבע והכל בהשגחה. וכה הם דבריו: "זוהי בחינת מצות קריאת שמע שהיא עיקר האמונה היפך העבודה זרה אל אחר בחינת שמד, וזוהי ה' אלקינו ה' אחד שההשגחה והעסק הכל אחד, כי הטבע בחינת אלקים נכלל בהשגחה, וזוהו 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד', שגם בזה העולם שיש בו טעות הטבע, אבל אנו יודעים האמת שגם בכל העולמות התתונים ובכל המדרגות התחתונות ברוך ומבורך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" (ליקוטי הברכות השחר ה, נה).

רבבות מקדשי השם הלכו בגאון בעוז ובשמחה לתוך הכבשנים הבווערים במסרם נפשם על קדושת ה' כדי שלא לכפור באמונת היחוד, ובכלל אמונה זו היא עקירת אותה מחשבה 'תמימה' שנאחזת בנו כאילו יש לנו טבעים שמשעבדים אותנו וכופים אותנו מבלי יכולת להשתנות לטובה; זוהי כפירת הטבע, ועלינו מוטל לעמול בכל כוחנו לדחות את הכפירה ולהיאחז באמונה הקדושה ולדעת ולהאמין שאין שום מקרה וטבע, אלא הכל מושגח ועומד בהשגחה מחודשת בכל רגע ברצונו יתברך בלבד.

## פניני אור

מספרים שפעם בהיות רבנו בבית הקברות הרָאָה על איָהָה גִפְטָר וְאָמַר עָלָיו שֶׁכָּפַר שׁוֹכֵב בְּעֶשְׂרֵה בְּתֵי קְבֻרוֹת, לְרַב הַגְּלֹגֹלִים שֶׁנִּעְנְשׁ בָּהֶם רַחֲמָנָא לְצַלּוֹ.

לתגובות והערות  
ניתן לקבל את הגיליון באימיל מידי שבוע  
3323796@gmail.com

הדל"ג 5:31 - נין ההמה 6:39 - מוזק"ש 8:48  
צאת השבת 6:43 - צאה"ש לר"ת 7:23

הראשון שגילה סוד  
חצות הלילה!

ויחלק עליהם לילה הוא ועקביו ויבם ויךדם עד חוכה  
אשר משמאל לדרמשק

מלחמה קשה התרחשה בין אברהם אבינו לבין ארבעת המלכים - לאחר שמע על לוט בן אחי שנפל אצלם בשבי - והסתיימה בנצחון לקראת חצות הלילה, "ויחלק עליהם לילה הוא ועקביו ויבם ויךדם".

לא לחינם מציינת התורה את השעה בה הוכרעה המלחמה. כי אכן, בזכותה - בזכות שעת חצות הלילה - אירע הדבר! כוחה וקדושתה של שעת חצות הלילה, היא זו שעל ידה כובשים, מאז ועד עתה, את ארבעת המלכים, ארבעת המלכויות אשר ביניהם גלינו.

וכאן בפרשתנו, נתגלה לראשונה סוד זה - סוד שעת חצות הלילה! וכלשון מוהרנ"ת: "הראשון שגילה סוד חצות היה אברהם אבינו, עליו השלום, בעת שנלחם עם המלכים והציל את לוט, כמו שכתוב ויחלק עליהם לילה!" (ליקוטי הלכות, השכמת הבוקר א, ג). וגילוי זה מלווה אותנו עד עצם היום הזה. השעה הקדושה - "שעת חצות הלילה" - ממשיכה לפקוד אותנו מדי לילה, וכל הזוכה בה - זוכה!

וכמה מתאים זמן קריאת פרשה זו: תחילת החורף! הלא היא התקופה בה מתחילים 'לילות הזהב', לילות החורף הארוכות, הפותחות את שעריהם לרווחה לכל החפץ גם הוא לכבוש את ארבעת המלכים, ולהציל את לוט מבית שבי.

לגלות בחצות הלילה  
את הנקודה הטובה!

וישמע אברהם כי נשבה אחיו ויך את חניכיו ולידי ביתו  
שמנה עשר ושלש מאות ויך עד דן

מי הוא אותו 'לוט' אשר עברו מסר אברהם אבינו את נפשו, ועבור הצלתו גילה אברהם אבינו את סוד שעת 'חצות לילה'?

'לוט' לא היה לא צדיק ולא חסיד. אך 'נקודה טובה' היתה בו! ובשביל אברהם דודו - איש החסד, היודע להטות כלפי חסד, ולראות בכל אחד את נקודתו הטובה - היה די בזה...

'כי אברהם רדף אחרי המלכים להציל את לוט בשביל הנקודה טובה שהיה בלוט. ועל כן, אף על פי שלוט היה רשע, מסר אברהם נפשו בשבילו להצילו בשביל הנקודה טובה שהיה בו, כי ממנו יצאה רות שיצא ממנה דוד - משיח, שהוא שורש הנקודה טובה" (ליקוטי הלכות, השכמת הבוקר א, ג). וזהו גם עבודתנו אנו - למצוא ולגלות את אור הנקודה הטובה, ולהוציא מבית שביה.

והשעה המתאימה ביותר לגלות את הנקודה הטובה הנסתרת, ולהציל אותה מיד רודפיה ושוביה, הלא היא שעת חצות הלילה! זו היא השעה בה מנשבת הרוח צפונית בכינורו של דוד, ומעוררת את הנקודה טובה הצפונה בלבנו של כל יהודי... (שם).

זו היא השעה בו יורד הקדוש ברוך הוא לגן עדן, ומצווה על האילנות שבגן עדן "הפחית גני זילו בשמיו", וכל האילנות שבגן עדן - הלא הם המצוות והמעשים טובים של נשמות ישראל - מזלפין בשמים וריחות טובות. "שבחצות לילה נתעוררים חסדים גדולים על ישראל על ידי שמחשיתין ומוציאין בכל אחד נקודות טובות" (ליקוטי הלכות, תחומין ו, ב).

ולכן, אין טוב משעה זו להציל את 'לוט' מיד שוביו, ולגלות את אורה של הנקודה הטובה השבויה... "היינו, שאז עיקר הזמן של ההתבודדות, להתבודד בינו לבין קונו, ולפרש שיחתו לפני השם יתברך, לשוח עם לבבו, ולחפש הרוח טובה. דהיינו הנקודות טובות שיש בו עדיין!" (ליקוטי מוהרנ"ת, נד).

## 'תיקון רחל' בשנת השמיטה

## שאלה:

שמעתי שע"פ האריז"ל והרש"ש אין אומרים 'תיקון רחל' בשנת השמיטה בארץ ישראל, אפילו בימים שאומרים בהם תחנון. ורציתי לדעת איך נהגו אנ"ש בזה הלכה למעשה?

## תשובה:

דבר זה לא נזכר לא בכתבי האריז"ל ואף לא בכתבי הרש"ש, ואף ששיניהם דרו בארץ הקודש לא הזכירו בדבריהם ענין זה.

[ובשער הכוונות - כאשר מונה את הימים שאין אומרים בהם תיקון רחל, לא כתב אלא: "לילי ר"ח או ימים שאין בהם נפילת אפים אין לבכות ולהתאבל על החורבן" (שער הכוונות, דרושי תיקון חצות, דרוש א). וכן בפרי עץ חיים: "בראש חודש או ביום שאין אומרים תחנון, אין לבכות ולהתחנן על חורבן בית המקדש ח"ו" (פרי עץ חיים, שער תיקון חצות, פרק ג), ולא נזכר שמיטה כלל].

והמקור הראשון לזה הוא אצל תלמידי הרש"ש, אשר נתעוררו מעצמם לחשוש שמה הוא פגם לומר 'תיקון רחל' בשנת השמיטה ע"פ סודות התורה, וכמו שכתב בספר אמת ליעקב, וכן בספר זמרת הארץ:

"והוי יודע שבכל שנת השמיטה אין אנו אומרים תיקון רחל בחצות הלילה, כיון שיש עליו המלכות, ושביתה הארץ שבת לה'. ואף על פי שאנחנו מכוונים, מנענו עצמינו לומר קינות מפני פחד ה', דלמא ח"ו יהיה פגם, כיון שנקרא שבת לגבי המלכות. ואני הכותב אביגדור, הבאתי ראייה מדברי הזוהר פרשת שלח לך דף קע"א ע"ב וז"ל, "תא חזי בכל שמיטה ושמיטה" וכו', דנראה שיש ששון ושמחה וחדוה בשנת השמיטה, ועל זה נאמר שב ואל תעשה עדיף, ואם נתת עברת ואם לא נתת וכו', וכוונתנו לשמים, ה' יאיר עינינו בתורתו" (זמרת הארץ, אות טד).

ובדבריהם תראה, שאף לא הביאו זאת כמסורת מפי האריז"ל והרש"ש, אלא נתעוררו לחשוש לזה מצד עצמם, ואף טרחו להביא ראיות לזה מדברי הזוהר, בצינים ש"כוונתנו לשמים".

ואף תלמידי הרש"ש עצמם לא הסכימו כולם לזה, וכמוכב בספר צדק ושולם לרבי אליהו משען ז"ל (שאלה יח) שהעתיק שם דברי האג"ן: "תמיהה לי במאי דכתב בספר אמת ליעקב דף ק"א ע"ב ד"ה והוי יודע דבכל שנת השמיטה אין אנו אומרים תיקון חצות וכו' עיי"ש, דכיון דהמלכות היורדת לבריאה היא ספירה עשירית והיא הכללית ולא נגעה בעניין השביעית ולא נבנית בבנין אחוא, יען דשביעית בזה הזמן לבני ארץ ישראל דרבנן, אם כן למה אין אומרים תיקון חצות ... וכל שכן לפי מ"ש הרב היר"א ז"ל כנזכר דעל הראשונים אנו מצטערים פעיה"ק ירושת"ו לבטל תיקון רחל היורדת בבריאה בעוה"ר בחצות לילה, עכ"ל. הרי שהיר"א ז"ל הצטער על שביטלו אמירת תיקון רחל בשנת השמיטה.

אמנם, חכמי המקובלים הספרדים בדורות שלאחריהם - הלא הם: רבי חיים פלאג'י, הבן איש חי, והכף החיים - נקטו למעשה כדעת האמת ליעקב, וכתבו בפשיטות שבארץ ישראל אין אומרים 'תיקון רחל' בשנת השמיטה.

ועתה, לגבי עיקר שאלתך: כיצד נהגו אנ"ש בזה?

אילו היו רבינו ומוהרנ"ת דרים בארץ ישראל, היה לנו בזה הלכה ברורה. אך מאחר שדרו בחוץ לארץ, אשר שם לכו"ע אומרים 'תיקון רחל' אף בשנת השמיטה (וכמו שהדגיש בספר אמת ליעקב עיי"ש, וטעם הדבר הוסבר באריכות בשו"ת סוד ישרים להבן איש חי, ח"א שאלה י) אין לנו מהם הלכה ברורה בזה, ולא נותר לנו אלא להשתדל לברר את הענין ע"פ היסודות אשר קיבלנו מהם, וכן לברר כיצד נהגו אותם מאנ"ש שזכו לדור בארץ הקודש.

(ופשוט, שהנכתב להלן לא נכתב כהוראה למעשה והלכה פסוקה, אלא כהצעת דברים ע"פ פשוט ההבנה בדברי רבינו, וכמוכב שנשמח לשמוע הערות והארות).

ובכן:

ראשית כל, יש לציין ולהדגיש שגם בדברים המפורשים בכתבי האריז"ל - לא הקפידו תמיד לנהוג כך, וכפי שהתבטא מוהרנ"ת: "ניט אלצדיג טוהען מיר על פי האריז"ל" = "לא את הכל אנו עושים על פי האריז"ל" (שישי"ק החדש, חלק ג, אות טג).

ועל אחת כמה וכמה, הדברים שכתב הרש"ש הקדוש [מלבד מה שלא היו מצויים במחוזות החסידיים באוקראינה] אין מנהגנו כדבריו בכמה וכמה עניינים, ואף בענין 'תיקון חצות' בעצמו, אין אנו נוהגים כדבריו.

ולדוגמא: לפי דברי הרש"ש זמן חצות הלילה הוא י"ב שעות אחר חצות היום, וכדבריו המפורשים בספרו 'נהר שלום' דף י"ט ע"ב, ולפי דברי רבינו אין זה זמן חצות, אלא ו' שעות שוות אחר צאת הכוכבים (כדאייתא בליקוטי מוהר"ן תורה קמ"ט).

[וכמו כן, ע"פ הרש"ש אין אומרים 'תיקון רחל' בימי ספירת העומר, וכן בעשרת ימי תשובה, ולבלי שבת אין אומרים אף 'תיקון לאה'. ובכל זה, פשוט וברור שלא נהגו אנ"ש כן לדורותיהם (כידוע לנו בבירור כמה מעשיות ועדויות, ואין צורך לפרטם כי פשוט הוא). ואין להאריך עוד בדוגמאות, כי רבים הם].

וק"ו בן בנו של ק"ו בדברים שאף הרש"ש עצמו לא כתבם, אלא תלמידיו חידשו ע"פ סודות הקבלה. אשר על אף שאין לנו השגה בגדולתם וקדושתם, אעפ"כ לענין הלכה כבר הורה לנו רבינו שלא לחדש שום דין והנהגה ע"פ סוד.

כדאייתא בשיחות הר"ן: "מי שרוצה לחדש בתורה מותר לו לחדש ולדרוש כל מה שירצה, כל מה שיזכה לחדש בשכלו, ובלבד שלא יוציא איזה דין חדש על פי דרושו שדורש בדרך דרוש וסוד. והמוכב מדבריו היה שאפילו בכוונות האריז"ל ודרכי הקבלה מותר לחדש בהם כאשר ישיג שכלו, ובלבד שלא יוציא מהם שום דין חס ושולם" (שיחות הר"ן, רסז).

ובליקוטי הלכות האריך בזה מוהרנ"ת, והוסיף בלשונו שאין להוציא שום דין ו"הנהגה" ע"פ כתבי האריז"ל. וכלשונו: "אסור ללמוד שום דין מכוונות, דהיינו שיצא לו איזה דין והנהגה על פי הכוונות, כי זה איסור גדול וכמו ששמעתי

פנינים מאירים וחיודשים מוזכרים מלוקטים מספרי גדולי הצדיקים וז"ע  
מתוך רשימותיו של הגר"ם שכמנען שליט"א אשר ציין ורשם לפניו לזיכרון.

## לקט ספרי"ם

## ספרי חסידות

## אברהם מאיר ומשפיע בכל הכוכבים ומזלות

הבט נא השמימה וספור הכוכבים (בראשית טו, ה), 'ספור' הוא לשון בהירות והארה. וזה שדרשו רז"ל (בראשית רבה מד, יב) שהעלהו למעלה מכיפת הרקיע, רצה לומר שהראהו שהוא למעלה מכל העולמות והוא המאיר בכל הכוכבים ומזלות ובגיגיו כולם עומדים וקיימים, ולכן השווו כולם להמליך את אברהם עליהם לפי שראו

שבצלו הם חיים והוא עיקר כל העולמות. ואמר לו (בראשית טו, ה) "כה יהיה זרעך", רצה לומר אף בדורות האחרונים יהיו כל העובדי כוכבים ומזלות נכנעים לפני ישראל, שאף על פי שאינהו לא חזי מזליהו חזי והם שרי מעלה שהם מבינים גדולת ישראל ומעלתם איך שעל פיהם הם חיים וקיימים והם נכנעים לפניהם אמן כן יהי רצון.

עבודת ישראל הפטרת לך דף ה עמוד ב לט-27



## הדלקת נרות יום טוב וזמנה

### חובת ההדלקה

למדנו השבוע: "המדליק נר של יום טוב צריך לברך אשר קדשנו במצותיו וציוינו להדליק נר של יום טוב" (סי' תקד"ט סעיף יא).

### המקור לחובת ההדלקה בשבת

חובת הדלקת נר שבת מקורה בגמרא (שבת כה:): "אמר רבא הדלקת נר בשבת חובה", שחייבו חז"ל להדליק נר מערב שבת כדי שיהא נר דלוק בלילה במקום הסעודה, לפי שאין סעודה חשובה אלא במקום אור. ופירשו הראשונים שחובת הדלקת נר במקום סעודה הוא בכלל חיוב 'עונג שבת' (רמב"ם פ"ה ה"א מהל' שבת תוס' שבת כה: ד"ה הדלקת), וכן כתב המשנה ברורה (סי' רסג סק"א) דהדלקת נר של שבת חובה משום מצות עונג שבת, שאם יאכל באפילה אין עונג ואין שלום בבית (עי' רש"י שם).

וגם מי שאינו סועד בבית, יש לו חיוב להדליק נר בביתו משום שלום בית שלא ילך באפילה ויכשל בעץ ואבן, ומטעם זה היה חיוב בדורות הקודמים להדליק נר בכל החדרים שבבית (מרדכי שבת רצד, מ"גב"ב שם סק"ב). אך בזמן הזה שיש אור עלקטור"י בכל בית ואין לחשוש שייכשל בעץ ואבן, יוצאים בזה שמדליקים נרות בחדר אחד ומקיימים בזה את עיקר התקנה, ורק מי שאינו סועד בביתו חייב על כל פנים להדליק בביתו כדי לקיים את עיקר התקנה.

### מחלוקת הראשונים ביו"ט

אמנם, חובת ההדלקה ביום טוב אינו מופיע בגמרא לפנינו, ומצינו שהיה מחלוקת קדומה בזמן הראשונים האם תיקנו חז"ל חיוב להדליק נרות ביום טוב; בצרפת לא היה הנשים מברכים על הדלקת נרות ביום טוב, שלדעתם לא תיקנו חז"ל חובת הדלקת נר רק בשבת ולא ביום טוב, ואילו באשכנז היו הנשים מדליקות נר יום טוב ומברכות עליהן.

### שיטת גדולי צרפת

בספר מושב זקנים לבעלי התוספות (ויקרא כד כ) כתבו: "נהגו האשכנזים לברך על הדלקת נר ביום טוב כמו בשבת, ולא מסתבר לרבותינו שבצרפת, דהדלקת נר בשבת חובה משום שלום בית, אבל ביום טוב שיכולים להדליק אין לברך דאין צריך שלום בית". פירוש, דדוקא בשבת שאסור להדליק בלילה תיקנו חז"ל חובה להדליק נר מערב שבת כדי שיהא לו בלילה, אבל ביום טוב שמוותר להדליק לא תיקנו חז"ל חובת הדלקת הנר, כי בכל רגע שירצה להדליק ולסעוד יכול להדליק.

וכן מובא בפירוש רבינו אביגדור הצרפתי על התורה (שמות יב פסק מז): "פסק שאין לברך על הדלקת נרות ביום טוב דאין בה משום שלום בית, כיון דיכול להדליקו מתי שירצה, ודלא כאשכנזים המברכים על נר של יום טוב" (עי' אר"ח" ריש הל' יו"ט, תוס' חכמי אנגליה פסחים נג: וגם הרמב"ם לא הזכיר הלכות הדלקת נרות ביו"ט).

### שיטת גדולי אשכנז

גדולי ראשוני אשכנז הביאו בשם הירושלמי שתיקנו חז"ל חובת הדלקת הנר גם ביום טוב

(ראב"ה סי' תשיב, א"ו ח"ב הל' ע"ש סי' יא, אר"ח" שם), וכן כתב הכל בו (סי' נח): "צריך לברך על הדלקת נר יום טוב כמו על הדלקת נר שבת, לפי שכשם שמצוה לכבד שבת ולענגו כך מצוה לעשות ליום טוב, וזהו מכלל הכבוד והעונג". ובערוך השולחן (סי' רסג ס"ב) כתב הטעם משום מצות שמחת יום טוב, שאין שמחה בלא אור.

### הפסק ההלכה

כאמור, בשולחן ערוך נפסק שיש חובת הדלקת נרות ביום טוב כמו בשבת, וכן נוהגים כיום בין האשכנזים ובין הספרדים. פרט לעדת תימן שיש מהם שנהגו על פי המהרי"ץ שהיה מגדולי פוסקי עדת תימן, ופסק שלא לברך על הדלקת ביום טוב.

### מתי זמן ההדלקה ביו"ט

לפי הדברים נמצא שיש חילוק גדול בין נר של שבת לנר של יום טוב, דאילו בשבת שאסור להדליק נר יש חיוב להדליק דוקא מערב שבת, אבל ביום טוב שמוותר להדליק לכאורה אין חיוב להדליק כלל מערב שבת רק בלילה קודם הסעודה, דעיקר התקנה היה על שעת הסעודה שיהא הסעודה חשובה במקום אורה, ואין חובה להדליק נר מערב יום טוב בכל חדר וחדר כדי שלא יכשל בעץ ואבן, שבכל חדר שירצה ללכת יוכל להדליק שם אור מתי שירצה.

וכך היה מנהג נפוץ מקדמת דנא בהרבה מקומות שהנשים היו מדליקות נרות יום טוב בלילה קודם הסעודה ולא מערב יום טוב (מובא במט"א סי' תרכ"ג ס"ג, וכן בר"י ומאירי שבת כג: ובעל המאור י), וכן נראה מסיפור דברי השולחן ערוך דאילו בהלכות שבת הכניס המחבר את הלכות הדלקת הנרות בין דינים הנוגעים בערב שבת, ואילו בהלכות יום טוב הכניס המחבר דין ההדלקה בדיני הדלקת הנר ביום טוב (בסי' תקד"ט ולא בסי' תקסט). וכן משמע בביאור הלכה (סי' תקנ"ט ס"א ד"ה ספק) שכתב דבשבת כל הנשים מדליקות בשעה אחת ואילו ביום טוב אין כל הנשים מדליקות בשעה אחת. וכך היה נוהג בבית החתם סופר להדליק נרות יום טוב לפני קידוש (הגדת כתב סופר, ועי' בחי' לשבת כג:).

### אשת הסמ"ע רוצה לשנות את המנהג

אמנם בהקדמת בנו של הפרישה (כיו"ד) כתב בשם אמו הרבנית אשת בעל הפרישה והסמ"ע שהוא מנהג טעות, ורק בהדלקת נרות של ליל יום טוב שני שאסור להכין מיום טוב ראשון לשני ראוי לעשות כן, אבל ביום טוב ראשון יש להדליק הנרות מבעוד יום ולקבל היום טוב בשעת ההדלקה כמו בשבת, כדי שיהא הכל מוכן מיד בבואו מבית הכנסת לביתו. והוסיפה בטענתה, שכל מלאכה שיכול לעשות אותה מערב יום טוב אסור לעשותה לכתחילה ביום טוב. ומסיים שם: "ואחר פטירת אבי מורי ורבי ז"ל שמעתי ממנה שציותה לזונתי להדליק נרותיה ביום טוב, ונלענ"ד שהידן עמה וסודה ברוך וטעמה עידיתי", ע"כ.

ונראה מלשון זה שרוב הנשים היו נוהגות להדליק קודם הסעודה, אלא שאשטו של

## הגָּשֶׁם או הַגְּשָׁם

באו וגם שינו בטעות מוריד הגשם במקמץ". קונטרס ברכות החיים נלווה בהסכמות רבות מגדולי הדור; מרן בעל המנחת יצחק כתב: "נודע בשם צדיקים שהקפידו מאד על המשנים לומר במקמץ, ובוודאי אמרין בזה דאזלינן בתר המקובל בידינו מדור דור בניקוד סגול תחת הגימל בתיבת הגשם". גם הגר"ש וואזנר ז"ל העיד: "גם אני בעניי כך יבילתי מהמדקקים שלא לומר במקמץ, וכך אנו נוהגים מעוֹדְנוּ ובמרוצת הדורות נעשו שינויים בלתי מתקבלים". ואילו הגרשז"א ז"ל כתב: "אף שעד כה הייתי רגיל לומר הגשם במקמץ, ברם לאחר שקראתי את כל האמור בקונטרס החשוב ברכות החיים התחלתי לומר בסגול, כי הדקדוק היותר גדול וחשוב הוא לשמוע דברי חכמים אשר דעתם דעת תורה".

אמנם בסידורי אשכנז עדיין נפוץ גם היום הנוסח 'מְשִׁיב הַרוּחַ וּמוֹרִיד הַגְּשָׁם' במקמץ. ובאמת שגם המדקק הגדול הרו"ה שהיה נודע כבעל תורה ובר סמכא ניקד גם כן בסידורו 'שפה ברורה' הגשם במקמץ. וכך היה דעת הגר"מ פיינשטיין (אג"מ ח"ד סי' מ אות טו) לומר הגשם במקמץ, וכן החזיק בזה הגר"י פישר ז"ל (שרת"א א"ב ח"ה סי' ט) וכתב שאין לחשוש אם המקור בא מסידור הנ"ל כי הפרי מגדים באגרונוי הביא כמה פעמים סידור 'יעתר יצחק', וגם בספר 'יד כלבו' שנדפס עוד בשנת תפ"ז לפני הסידור הנ"ל נקוד הגשם במקמץ.

בשנת תשל"ט התפרסמו קונטרסים בשם 'ברכות החיים' ובו אסף בעל המחבר ובירר מסידורים ומחזורים עתיקים כי הנוסח המקורי הוא לומר 'מְשִׁיב הַרוּחַ וּמוֹרִיד הַגְּשָׁם' בסגול תחת הגימל, ואף הביא בשם הרבה גדולים וצדיקים שהקפידו על אלו שאומרים הגשם במקמץ, לפי שטעות זו נובעת ממשכיל אחד מתלמידי מנדלסון שהדפיס סידור ויעתר יצחק בברלין בשנת תקנ"ה וניקד שם 'מְשִׁיב הַרוּחַ וּמוֹרִיד הַגְּשָׁם' במקמץ, והוסיף הסבר לכך שכן הוא נכון על פי כללי הדקדוק כדון סוף פסוק. אבל אין זה נכון, כי הוא המשך אחד ומחובר לאחריו כמובא בטור (אר"ח סי' ק) שסמכו 'גשם' ל'מכלכל חיים' לפי שהגשמים פרנסה וכלכלה, וכן יש טעם על פי קבלה לנקד דוקא בסגול המורה על מידת החסד ולא על קמץ המורה על מידת הקמיצות.

וכבר בימים ההם כשיצא סידור ויעתר יצחק התנגדו הרבה גדולים נחרצות על השינוי, כפי שכתב בסוף 'שמון רחוק' (תליתאי אור"ח סי' לב - ח' בשנות תק"ח - תקצ"ז): "לדעתי גם המשנים לומר מוריד הגשם במקמץ לא טוב הם עושים לשנות הנוסחא הרגילה בפי כל ישראל, שהחזיקו כל ישראל בשנים קדמוניות לומר ומוריד הגשם בסגול, וכן נדפס בכל הספרים הקדמונים". גם תלמידו של השאגת אריה בספרו באר שבע (על מסכת ברכות יט, - שנת תקע"ט) העיר על כך וכתב: "אין לשנות גירסא שלנו כאשר חדשים מקרוב

הסמ"ע רצתה לשנות הדברים, והיתה דעתה יחידה בדבר זה. ומאחר שכל הפוסקים לא כתבו שום דבר נגד המנהג, משמע שכן היה נוח להם במנהג זה. וגם המגן אברהם (סי' רסג סק"ב) הביא דבריה רק לענין אחר (לברך ביו"ט קודם ההדלקה ולא אחר ההדלקה) ולא התייחס לענין זה, ומזה משמע שלא הסכים דעתו לשנות את המנהג, ואדרבה כתב עליה "אין חכמה לאשה אלא בפלך". וגם במטה אפרים (אלף המטה ס"ק נא) כתב שמה שאמרה שיש איסור מלאכה להדליק בליל יום טוב אם אפשר להדליק בערב יום טוב, אינו נכון.

### השיטות להדליק מבעוד יום

אכן השל"ה (פסחים נר מצוה מד) החזיק בשיטת אשת הסמ"ע ומטעם אחר, ואלו דבריו: "יותר מצוה בעיני להדליק סמוך לחשיכה, ולא כמו שנוהגים הנשים שאינם מדליקות עד בואם מבית הכנסת, כי בואם לביתם הם יושבי חושך ולא שפיר דמי בעיני". וכעין זה כתב המטה אפרים (שם) שבחג הסוכות שאין איש בסוכה עד בואם לבית הכנסת אפשר להדליק יותר מאוחר, אבל בשאר יום טוב נכון להדליק סמוך לחשיכה כדי שיהיה אורה ושמחה בבית תיכף בכניסת היום, וכן כתב הפרי מגדים (סי' רס מש"ז סק"ג) דבדאי מצוה שיהא נר דלוק לכבוד יום טוב קודם בין השמשות.

בזמן הזה שיש אור עלקטור"י אמנם גם מדבריהם משמע שאין זה מצד עיקר התקנה, כי מצד מצות עונג ושמחת יום טוב אפשר גם להדליק בלילה סמוך לסעודה, אלא שאין להמתין סתם עד זמן הסעודה להיות מיושבי חושך, הלא טוב שיהיה הבית מלא אורה ושמחה תיכף בכניסת היום ועל כן נכון להדליק כבר מבעוד יום. ולפי זה, בזמנינו שיש אור עלקטור"י ואין יושבים בחושך, יש לומר דנכון להדליק סמוך לסעודה שאז ניכר יותר שמדליק לצורך סעודת יום טוב, וכן כתב בתורת חיים (סופר סי' רסג סק"ב ומנחת שמואל סי' ל אות ג) דנכון להדליק סמוך לסעודה משום שלצורך הסעודה נתקן.

ויש מאחרוני זמנינו שכתבו שגם בזמן הזה יש להדליק נרות יום טוב מבעוד יום, על פי מה שכתב הרמב"ם (פ"ה ה"ה מהל' שבת) שצריכים לתקן את הבית מבעוד יום מפני כבוד השבת, ומנה שם שבשעת כניסת היום יהיה נר דלוק, וכתב בחידושי הגר"ח (על השל"ה סי' יא) דבדברי הרמב"ם אלו מבוואר שיש חיוב נוסף להדליק נר לכבוד היום בשעת כניסת היום, מלבד החיוב של עונג שבת. וכן כתב הגר"א (בסי' תקסט) דמצות כבוד הוא בערב שבת דוקא. וכן נהגו בביתו של החזון איש (אר"ח ח"ב עמו"ק) וכן נהג א"ז בעל הקנה בושם ז"ל (וכתב כן בהסכמה לספרו של אממ"ר אורה ושמחה על הל' שבת - ומ"מ י"ל לענין זה מהני אור העלקטור"י).

## לילות החורף וימי הקיץ...

### רבי נפתלי מנעמרוב (ה')

עד היכן הגיע התקשרותו של רבי נפתלי לרבינו ז"ל יכולים לראות ממה שאירע בחג השבועות שנת תקס"ז: באותה שנה נסע רבינו ז"ל לק"ק זסלב, והגיע לשם אחר פורים (עייני ימי מוהר"ג ח"א סי' י"ט), ושהה שם משך כל ימי הספירה וחג השבועות (כמסופר בחיי מוהר"ג סי' קנ"ג). ויהי טרם הגיע חג השבועות, כתב רבינו ז"ל מכתב קודש לאנ"ש, ובו הזהירם לבל יהיו אחד מהם לבוא אליו על חג השבועות, כי על חג השבועות היה דרכם של אנ"ש לבוא אל רבינו ז"ל ולכן הזהירם שבשנה זו לא יבואו אליו.

וז"ל מכתבו: "גם איך בעט אייך, אז עס זאל קיינער פון אייך ניט דערוועגן צו קומין, איך וועל אי"ה בקרוב קומין צו פארין [= אבקשם לבל יהיו שום איש לבוא לכאן, בקרוב אסע למחניכם]" (מכתבי רבינו סי' א).

[אגב; באותו מכתב מבקש רבינו ז"ל להודיע "לידידי מו"ה נתן מנעמרוב ולכל אנ"ש אז זיי זאלין פאר מיר גאט בעטיין" וכו'. ואכן ר' נפתלי, אשר אליו הגיע המכתב כדלהלן, כתב העתקה מזה גם לחברו מוהר"ג שהיה אז בק"ק מאהילוב, וכמו שכתב אח"כ מוהר"ג במכתבו לרבינו ז"ל: "להוי ידוע לאדמו"ר שראיתי העתקה מכתבת יד אדמו"ר ששלח להשותפין נ"י, כי כבוד ר' נפתלי מפה שלח לי העתקה הנ"ל לק"ק מאהילוב", וסיים מוהר"ג"ת שם: "והנה אנו מקיימים דבריו הק' להתפלל בעדו"].

המכתב הגיע אל העיר ברסלב בעת שרבי נפתלי היה שם, והוא אשר ראה אותו בראשונה, ומרוב אהבתו והתקשרותו לרבינו ז"ל הבין ר' נפתלי שבאמת כוננת רבינו ז"ל, שאדרכה חסידי רבינו ז"ל צריכין להשתדל בכל יכולתם לבוא אליו ולינסוע לזאסלב, ולכן עמד וזירז את אנ"ש וכתב להם מכתבים שכולם יסעו וילכו לרבינו ז"ל לק"ק זאסלב.

ובכך זכה רבי נפתלי שהוא אשר עשה את ההתעוררות שיסעו אנ"ש לרבינו ז"ל על שבועות לזאסלב, כמו שכתב מוהר"ג"ת בספרו ימי מוהר"ג"ת:

"והנה דרכינו היה לנסוע אליו תמיד על חג השבועות, ורבינו ז"ל הבין שיצטרך להתעכב בק"ק זאסלב גם בחג השבועות, וכתב לנו אגרות שלא ריום אחד מאתנו את רגלו לבוא אליו על שבועות. אבל ר' נפתלי נ"י מנעמרוב שהיה פה בכל פעם, וראה את האגרת פה קודם לכל אנ"ש, עמד וכתב לי ולכמה מאנ"ש, וזירז אותנו, שאף על פי כן נסע ונלך לרבינו ז"ל לק"ק זאסלב. וכן עשו פה ברסלב ואנשי נעמרוב וטעפליק ודאשיב וכו', ונסעו לזאסלב על שבועות" (ימי מוהר"ג ח"א סי' כ).

וכן מתואר הדבר קצת בחיי מוהר"ג (סי' קנ"ג) וז"ל: "ואנחנו נתקבצנו אליו ובאנו אליו על חג השבועות לזאסלב, והשי"ת חמל עלינו וזכינו גם אז לשמוע מפיו הקדוש תורה נפלאה, וכבר נדפסה בספר ליקו"מ בסימן ס"ז" ע"כ.

[ובזה קיים רבי נפתלי מה שאמר רבינו ז"ל בחיי מוהר"ג (סי' ת"ז) שהיו אנשים שהשיב להם רבינו ז"ל שלא יהיו על ראש השנה, ועשה עצמו רבינו ז"ל כמקפיד עליהם וכו', ואעפ"כ שמענו והבינו ברמז ובפירוש, שפנימיות רצונו הוא שישברו כל המניעות עי"ש. וכתבין זה איתא בשיחות הר"ן (סי' ר"ד) ובימי מוהר"ג"ת (אות ל"ה)].

וכן מסופר בשי"ש"ק בקיצור: "כששהה רבינו ז"ל בשנת תקס"ז זאסלב על חג השבועות, ציוה אז רבינו ז"ל לאנ"ש שלא יבואו לשהות עמו בחג כדרכם בכל השנה, ואולם רבי נפתלי שידע שבאמת רצונו רבינו ז"ל הוא שיבואו אליו, הלך וכתב מכתבים לכל המקומות שפזורים בהם אנ"ש, וזירז אותם שדייקא יבואו לנסוע לרבינו ז"ל לק"ק זאסלב, וכן נתקבצו ובאו על ידו הרבה מאנ"ש" (שי"ש"ק ח"ב אות קע).

כדי שהעברים יפחדו מלהזיק לרבי שמואל הצדיק ותהיה לו נפשו לשלל...

וכמה פחד רבי שמואל שפירא מימי הקיץ הלוהטים? עד היום צורבת אפחתו העמוקה שהיה מתאנח בתחילת הקיץ: "געוואלד, ס'קומט שוין דער פינצטערער זומער" - "אוי, כבר מגיע עלינו חשכת הקיץ!"

היה זה פעם לפנות הבוקר כשרבי שמואל חזר בצוותא עם החסיד רבי מרדכי אלעזר רובינשטיין זצ"ל, מאחד מהמקומות הקדושים. עמוד השחר החל להאיר אבל רבי שמואל עצם את עיניו.

אמר לו רבי מרדכי לזוער: ראה איזה נוף יפה, איזה אויר טוב! פקח עיניך וראה, הלא אף אחד לא נמצא כאן בכל המרחב הנפלא הפרוס לפנינו.

ענה לו רבי שמואל: מי יודע מהיכן הבעל-דבר יכול לצוץ פתאום!?

וימאן רבי שמואל לפתוח את עיניו!

כפי הנראה, יכולים לומר שבשמירת העיניים היה רבי שמואל מיחיד העולם. גם במקוה היה סוגר את עיניו ממש בידי. שמעתי פעם מאחד, שכאשר רבי שמואל נוסע ממירון ועולה על האוטובוס בחיפה, הרי הוא עוצם את עיניו בחיפה, ופתחם בירושלים!

היתה תקופה שרבי שמואל שפירא חלה בעיניו ונאלץ לחבוש את עינו האחת. עברו מספר חודשים והוא ממשיך ללכת כך כשיעניו חבושה. פעם אחת גילה לי, שהאמת היא שהעין כבר נתרפאה מזמן, אך היות וסובביו התרגלו שהוא הולך כך, הוא מעדיף להשאיר את התחבושות עד כמה שניתן, בהוסיפו: 'שמירת עיניים של עין אחת, זה גם כן דבר גדול...'

בימי התהפוכות, כשהעבריים זממו להרוג את תושבי העיר העתיקה, וכולם התחבאו בבתיהם, אמר לי רבי שמואל שמבחינה רוחנית 'השתלמ' לו מאוד הימים הללו... הוא טען בפני: 'אני הרי אדם שמפריעים לו כל מיני דברים, מכל שכן במקלטים הרי יש ממה להיות מופרעים, אבל מרוב בכיות ופחד - לא הופרעתי משום דבר...!'

כך גם כשחזר מהשבי בערבות הירדן אמר לי בהנאה גלויה: 'זכיתי לאחד עשר חודשים של שמירת עיניים! שכן, בכל מרחב שהותם לא נראו נשים כלל.

כמה יקרים היו לילות הזהב החורפיים של רבי שמואל שפירא...

מקטנותי גדלתי בשכנות בעיר העתיקה עם ר' שמואל, שהיה אז בימי חורפו, ועסק בתפילה בכח, יומם ולילה, בקדושה ופרישות ושבירת התאוות ובמסירות נפש, ולימודו אז היה בדבורים חמים כגחלי אש.

זכרני בימי נעורי כיצד היה נוהם להשי"ת תמיד ממש, והכל מתוך דחקות ועניות אשר אי אפשר לתאר. ההתלהבות והברען שלו בתפילותיו על קברי צדיקים היו איום נורא.

לילות שלמים היה עומד במערה במירון, כשהוא נאחז בפסוק מסוים שהתאים לו בשעתו ולא הרפה מלחזור עליו, במיוחד זכור לי כיצד היה חוזר שוב ושוב על התנועה הידועה לפסוק (תהלים קיט קט): "סורו ממני מרעים ואצרה מצות אלקי..."

כך גם חקוקה בעצמי שאגתו החוזרת ונשנית על הפסוק "צוד צְדוּנִי כְּצִפּוֹר אֲבִי חַנָּם" (איכה ג, נב), אותו היה צועק בציונים ובשדות מחוץ לישוב, כשמשאגתו עולה הבקשה להינצל מהבעל-דבר הצד האדם מכל צדדיו...

פעם, בחצות הלילה, הייתי עם רבי שמואל בבית החיים העתיק אשר בעיה"ק צפת ת"ו, לפתע פנה אלי וביקש ממני שאקיים אתו את מאמר חז"ל: 'וקנה לך חבר', אבל לא השבתי לו מאומה, כי מי יכול להיות 'חבר' לגברא רבה זה, שהיה מבלה אז שעות ארוכות של הלילה בציונים הקדושים, ומי ידמה לו?!

בבחרתו שהה רבי שמואל לילות רבים בבית מדרשנו 'העגונה' שהתנוסס ברובע המוסלמי, בעיר העתיקה. שאגותיו בקעו מחלונות בית הכנסת ונהמותיו הדהדו היטב מבעוד ליל ברחובות קריה.

הדבר היה לציונים בעיני הערבים תושבי המקום, שנראו מתגודדים ליד בית מדרשנו ומביטים לעברו בתמהון ובמבטי רצח, עד שאבי מורי זצ"ל פחד פן יבולע לבחור הצדיק, ומי יודע אם לא יקום עליו איזה ערבי תאב דם בעודו מהלך יחידי באישון לילה ויקפחנו נפש.

פנה אבי הפיקח אל אותם הישמעאלים ואמר להם: בחור זה מג'נון [-משוגע בערבית]!!

לערבים היתה אמונה שהמשוגעים הם אנשים קדושים, ולכן נזהרו בכבודם בדרך-ארץ. אבי עשה זאת כתחבולה,

### מישנת ברסלב

#### המשך מעמוד ב'

מרינו ז"ל ... הכלל שאי אפשר לנו להוציא שום דין והנהגה על פי סברתנו ככוונת וסודות הקבלה אפילו לחומרא" (ליקוטי הלכות, בכור בהמה טהורה ג, ט).

ולמותר לציין שאין דברינו אמורים כלפי אותם תלמידי הרש"ש, קדושי עליון שרפי מעלה, והנהוגים על פיהם. אלא כלפינו, החפצים להתנהג בדרך שהורה לנו רבינו, שלא להוציא שום דין והנהגה ע"פ כוונות הארז"ל (אלא מה שמואב שם להדיא, ולא מה שמחדשים ע"פ דבריו).

ולכאורה ה"ה גנידון דידן, אשר ההימנעות מאמירת 'תיקון רחל' בשנת השמיטה אינו מפורש בדברי הארז"ל ואף לא

072.332.3300	בא"י:	<b>מערכת שיעורים נפש משיבת</b> שיעורי הר"צ רבי יעקב מאיר שכמער שליט"א
1-929.8415.876	בארה"ב:	
44-203.1500.313	באירופה:	

נערך ע"י הר"ח רבי נחמי שווארצמן שליט"א בעמ"ס "אוצרות עלים לתרופה".